

O předzodhodnutosti lidského života (II.)

Autor: Anna Hogenová

Abstract

About the predetermination of human life (II). – The article deals with the role of predetermination of life today. To some good things, one is predetermined without making this decision as his life's job. The predominance of Aristotelian time and the need for certainty lead to counting, to planning the future, resembling the relations in a large company. Here is the root of the predetermination of the life of the contemporary man.

Keywords: das Ge-stell, die Machneschaft, life, today

Klíčová slova: das Ge-stell, die Machenschaft, život, dnešek

(pokračování z č. 4/XIV/2017)

Slovo není znak, je pokynem, jenž nás přiděluje k bytí, protože řeč je domem bytí. Slovo není předmět k popisu, k objektivnímu popisu filologů. Slovo je páskou, která nás vede k bytí, ale my, karteziánsky vychování a karteziánsky proškolení, jsme slepí k tomuto nejpodstatnějšímu poukazu a k této podstatné příslušnosti.

Pokud je ale nejvyšší hodnotou všeho sám život, pak je nejdůležitější intenzita jeho prožívání, „jdeme do rauše!“. Pak také lidství člověka je nejvyšším cílem všeho, co děláme, myslíme a milujeme; pak se nutně stane lid, národ tou nejvyšší hodnotou. Renesance se vrátila k antice jen napůl. Její smyslovost byla přejata, ale její míra nikdy. Míra staré antiky (sófrosyné) se v renesanci neobjevila, jen jako nápodoba, ale nestala se vodítkem pro myslitele a umělce. Následující baroko pak vykonalo své, člověk a jeho život se dostal do středu veškerého dění. Dnes je život to nejvyšší a život je nalezen v prožívání, které je vůlí k moci. Uskutečňujeme se působením na jsoचना a na druhé lidi, to je podstata prožívání. Apoteóza práce a rauše, proto jsou pro Ernsta Juengera podstatné dva typy člověka: Dělník a lesní chodec. Jen ten poslední je schopen si zachovat svůj pramen, z něhož teče jeho život.

Automatismus má člověku dodat volný čas k užívání. Místo toho člověk slouží automatu a jeho funkci. Člověk se stal prostředkem k cíli, jímž je život, nic jiného než život. Jsme zacykleni, aniž si to uvědomujeme. Nejvyšší hodnoty jsou prostředky pro naše užívání. Podstatné cíle nemáme, máme jen prožívání a jeho intenzitu. Není náhodou přesně toto, co je klíčem k drogám a k umělým světům našich mladých, kteří se nedají zastavit.

Heidegger jen vysvětluje: „Pokud ale lidství člověka sebe samé učiní cílem (a následkem toho také národ), musí se nutně prostředek stát cílem, a ještě více oba se musejí ve své podstatě promíchat a to tak, že kultura se stane současně prostředkem lidu, cíl a cesta k němu; ztratí se nevyhnutelnost a základ, tím se ale bude provozovat poctivěji.“ (Heidegger 2014: 334) To se přesně stalo, hospodářství se stalo nejvyšším cílem a přitom je jen

prostředkem. Nepocítujeme ztrátu cíle a základu, ale o to více konáme nesmyslné aktivity v politice, kultuře, ve vzdělávání; všude kam, oko dohlédne!

Nejtypičtějším příkladem pro chybní podstatného základu lidské aktivity můžeme najít v současné reklamě a v komunikaci mezi mladými na facebooku a jinde. Taková dunivá prázdnota téměř „hysterického obsahu“ se nenajde nikde jinde. Přívrat člověka ke slovu musí být přívratem k bytí samému, jinak se slovo opravdu stane znakem nahodilosti, která umí samu sebe asertivně prosadit do tzv. „skutečnosti“. Za slova jsme odpovědni, necháváme v nich svou nesmazatelnou stopu.

Pokud se kultura stane předmětem plánovaného upevňování lidství, tak jak metafyzika daného eónu požaduje, pak se objeví masy v propojení s vedením těchto mas a velikost se stane hnacím pohonem všeho. Nastupuje éra velkých staveb, vše musí být obří, aby bylo přesvědčivé. To se právě stalo v Německu před válkou. „Das Riesige zum Leitbild des Grossen werden musste.“ (Heidegger 2014: 334) Vysoké domy, velká auta, velká letadla, velkolepé olympijské hry, obrovská shromáždění, prostě vše musí oslňovat skrz die Groesse, nikoli skrz das Grosse. Tak se projevuje vůle k moci. To je podstata metafyziky dané doby. Pro dnešního člověka neexistuje ani neplatí otázka po původu všeho, ani celkový cíl pobytu. Nás dnešní souputník chce jen putovat a putování prožívat, chce jen účinkovat, a proto miluje úspěch.

Každý chce být úspěšný, pak je usebrán, ale jen do chvíle, kdy se přivalí další obyčejný den, v němž se setkává se svou disipací, která je silnější, než jeho chtění. V překonávání této neustálé roztříštěnosti se realizuje náš život, říkáme tomu vůle k uskutečnění v účinku. „Die Machenschaft“ stupňuje své tlaky, velmi často úplně nesmyslné tlaky, presuje nás neustále. Prapůvodní nutnost a nevyhnutelnost jednoduchého není pocíťována jako pramen života, pak nezbyvá nic jiného než útek z přítomnosti do úspěchu, který není nic jiného, než náhražkou prodlévání v uvlastnění, v němž nemůže nebýt bytí samo. Člověk se rozhodl k tomu, že se nebude rozhodovat, chce, aby to dělal někdo za něj. Chce si jen užívat, nejlepší je rauš, ať je jakéhokoliv druhu.

„Die Besinnung“ (podstatné myšlení) se nekoná, jen myšlení představové s cílem, jenž měl být jen prostředkem; jde o to prožít přítomnost intenzivně, silově. Provozujeme zdání, kterému říkáme skutečnost. Žijeme jen v historii, ta je nám podsunuta, ale potřebujeme spáru v dějinách, kde jsme sami sebou, kde se odbývá rozhovor se sebou samým, tj. tam, kde dle platónského hlediska pečujeme o svou duši. Protože nejsme sami se sebou, ale s představou, kterou nám podsunula všeobecná objednávka, proto jsou mezi námi ti, jejichž rozhodování je mechanické, řemeslné, technické; bez svědomí. Paradoxní je jen to, že právě tito lidé bývají sami se sebou neuvěřitelně spokojeni, protože vykonávají povely z fenoménu „das Ge-stell“ poctivě a příčinnivě. Typem takového člověka byl Adolf Eichmann. A to je podstatou moderního zla, moderní zlo a stejně jako i moderní krutost jsou jen málokdy viditelné pro většinu, obojí je skryto za platností objektivních systémů, vědecky podložených, verifikovaných a falzifikovaných.

Kultura je také předobjednána, má za úkol masy vést, vychovávat, determinovat. Chybí nám důstojnost, která se zjevuje jako samozřejmost z počátku, ten chybí, žijeme jen pro jsoucná a se jsoucná, a proto jsme se jimi také stali. Nikde neslyšíme stýskání po důstojném v našem životě, zapomněli jsme na úctyhodnost, ovládá nás technická sukcesivita a kauzalita.

A to je důvod, proč současný člověk potřebuje úspěch jako vzduch k dýchání. Všude nacházíme horečný provoz, přicházející ze zařizovacího fenoménu „die Machenschaft“. Vypadá to, že děláme vše pro náš pokrok, ale v pravdě vytváříme jen zdání pokroku.

„Historické zvíře“ myslí v předobjednanosti a jeho měřítkem je průběžný život, protože zaměnil konečné cíle za prostředky života, proto je „historické zvíře“ pragmatickou bytostí a je na to také hrdé. To je také základ, z něhož je najednou naprosto jasné, že nejlepšími pracovníky pro byznysmeny jsou mladí, neopotřebovaní lidé, kteří nejsou zatíženi minulostí, protože jediné, co je třeba, je drát se vpřed a je úplně jedno, co toto „vpřed“ znamená. Toto „vpřed“ je skryto v platnosti nepochybné samozřejmosti. Celek bez marga nikoho nezajímá, naprostá „válcující“ většina o tom nemá ani tušení. Cíle života jsou „vytápávány“ v průběhu každodenních zařizování, tj. uprostřed provozu života samého.

Historie je zpředmětněnými dějinami, je technikou dějin, přísně metodologicky střezenu. Všude vládne zdání, vyráběné propagandou, prostřednictvím médií, kde vládne duch mládí a nadšení pro svou „práci“.

„Zkouška historické vědy proti tomuto zdání, zajistit ‚objektivní pravdu‘, je jen obráceným usvědčením onoho zdání jakožto vůle, která zůstává v dějinách pro budoucí časy zachráněna, aby se vědělo, co se vlastně stalo. Zde chybí každé vědění o bytí, jež přímo není potkáno ve směru hledání toho, co jest pevné.“ (Heidegger 2014: 336) Historie nezná počátky, jen technická data sukcesivity událostí v kauzální provázanosti, nemá počátek, nemá konečný smysl. Chybí zde kotva, stanovisko, které by bylo počátkem, jenž se vždy rodí poprvé a naposled. Metafyzika toto stanovisko nachází sice v postoji proti jsoucnům, ale jednou je to pozice nominalistická, podruhé je to pozice realistická (pozitivistická deskripce jsoucen z nominalistického stanoviska nebo hegelovský absolutní duch či subjekt). Tak to vidí sám Heidegger. (srov. tamtéž)

Gigantomachia peri tés úsias (válka gigantů o podstatu) se objeví v každém eónu téměř jako zákon. Husserl svou transcendentální epoché chtěl jen jedno, vrátit se k věci samé, v tom jak se ukazuje. Přesněji řečeno, z čeho se ukazuje, z jakého pozadí. Přechod, o němž Heidegger neustále mluví, je zrozen Husserlovým požadavkem návratu k věcem samým.

„Bytně dějinné myšlení nemyslí z protikladu vůči jsoucnům, jež jednou jsoucna do sebe vtáhne, podruhé na ně zapomene; bytně dějinné myšlení počíná myslet pravdu bytí a vchází do vroucnosti, do světliny, která bez opory jsoucen a bez útěku ke jsoucnosti se nerozšíří a přitom se nestává předmětem, nýbrž otvírá se v ní propast, tzn. svítí (es lichtet, pozn. aut.), a tak jako ona sama zapadá do místa (es west, pozn. aut.), a tím její odpírání (das Seyn) se otevírá.“ (Heidegger 2014: 337)

Bytí k nám nepřijde pozitivně, jak to očekáváme všichni v jisté fázi našeho přemýšlení. Přichází k nám jen v tom, jak se nám vzpírá, přichází negativně, jak to také popisuje a vysvětluje Jan Patočka ve svém *Negativním platonismu*. Pro většinu je toto setkání něčím, co se nedá představit, a proto se to pro tyto lidi ani nedá myslet. Tito lidé zapomínají na to, že zemřelý milovaný člověk je tu s námi i po své smrti, pokud nám bytostně chybí, pak totiž jeho chybění je modus pobytu s námi v prostoru a v čase, v existenci mezi jsoucnými. Podstatné chybění je privace, je to Platónův objev a je nutné jej promyslet i ontologicky,

nikoliv jen jako druh protikladu Aristotelovy metafyziky. Toto ontologické promyšlení privace je ale dílem Heideggerovým.

„Vyvstání vroucnosti je založením pobytu (des Daseins).“ (Heidegger 2014: 337) Zde je nutné připomenout, „Die Innstaendigkeit“ překládáme slovem „vroucnost“ a myslíme tím: pobývat v tom, kde je bytí vroucí, vřelé, ale taky uprostřed ohně. Máme tím na mysli střed, kam směřuje původní usebrání do středu, jenž je pak ohňovým středem čtveřiny. Člověk tím, že má duši, za předpokladu, že duše nemá margo, je bytostí schopnou usebrat do „ted“ úplně vše. Legein – usebrat a to vše uvlastnit – to je cíl péče o duši, tím se člověk podobá bohům, má v duši vše, má tam ontologický logos, který se ale proměnil v jeho vlastní, v jeho nejvlastnější střed, to vše je v ohňovém středu a je totožné s nejvlastnějšími možnostmi daného člověka. O toto jde ve filosofii.

Pak je člověk u sebe a současně je u všeho, pak má nejvíce bytí, a proto je šťastný. Šťastí znamená mít moc bytí v sobě, ze sebe, a přesto je tam celý svět. Tato záplava bytím, která je ve vlastním, ba nejvlastnějším; je tím nejvyšším, co člověk může jako živá bytost v sobě samém usebrat a uvlastnit. Je to v podstatě to, co Jan Patočka nazývá třetím životním pohybem. Odtud se pak čerpá odvaha, odtud přichází svoboda, jež je svobodou k tomu, co nás zakládá. Tato svoboda je povýtce lidskou, není to jen svoboda, která je založena poznáním nutnosti, jako je tomu u Spinozy a Marxe. Vzniká zde dvojznačnost, ale ta je sama v každém rozhodování, to není žádná chyba. Heidegger k tomu říká:

„Dvojznačnost není žádný nedostatek na schopnosti rozhodovat, nýbrž je jejím nezaměnitelným následkem, a proto bytně dějinné myšlení potřebuje vnitřní svobodu, jež může být založena buď skrz morálku či skrz světónázor, přesněji se vnitřní svoboda určuje skrz samotné dění bytí, přesněji se dění bytí představuje jakožto odpírání vyvstávání vroucnosti v pobytu, a tak se toto samo ukazuje jako nouze.“ (Heidegger 2014: 339)

Cítíme tuto nouzi velmi často, pak také často propadáme beznaději, kterou většina zahání zbytečným obstaráváním, pracují ve dne v noci, aby zahnali nouzi. Je to strach z nicoty bytí, strach z plné nicoty bytí. Jak se dá plná nicota bytí ukázat pozitivně? To nejde! Dnešní člověk mluví o tom, že mu chybí vize, ale nepřipustí podstatné tázání, které jako jediné jej může přivést k nevyhnutelnosti počátku, k bytí samému. Bez podstatného, tj. nevyhnutelného tázání není možné pravdivě myslet, není možné se rozhodovat, protože rozhodovat se můžeme jen z apodiktické jistoty stanoviska. To nám chybí. Z čeho se můžeme rozhodovat? Jen z praktických a pragmatických situačních potřeb, vše velké je mimo nás. Heidegger se odváží tvrdit: „Rozhodnutím se dnes nazývá útěk do dlouhé rozhodnutosti.“ (Heidegger 2014: 338)

Jak se může člověk bytostně rozhodovat, když v sobě nemá žádné bytostné otázky? To nejde! Pokud je člověk ve své každodennosti jen listem, který unáší proud předobjednanosti neviditelné řeky (das Ge-stell), o čem může opravdu rozhodovat? Podstatné otázky jsou jediným „přístupovým kódem“ k nevyhnutelnosti v ontologické nutnosti, z níž teprve pak proudí tázání, které otevírá otevřenost podstatného životního smyslu. Jsme otroky předobjednané budoucnosti, která se vypočítává, protože je jen technikou. Technická, tj. logická či zvyková nutnost je zde jedinou ontologickou bází. Proto je budoucnost vším a podstatná minulost (die Gewesenheit) je něčím banálním, o čem nemá cenu uvažovat. Proto

jsou mladí tak moc povolányi pro tvorbu předobjednané budoucnosti pro všechny, dokonce i pro ně.

Zeptáte-li se mladého vynikajícího podnikatele na smysl jeho skvělého podnikání, pak pochopíte, že mu jde jen o hru, kterou si potvrzuje svou jedinečnost a dokonalost, mluví o tom, že si to užívá. Zachraňuje se z moře nihilismu, ve kterém jde jen o „cíle“, jež jsou jen prostředky k cíli. V nejlepším případě něco říká o hodnotách, které se dávno proměnily jen na technické indikátory úspěšné činnosti, jež jsou vypočitatelné, a proto jsou každému jasné. Pokud se hovoří o Dobru, má se na mysli jen hodnota technického vypočitatelného charakteru.

Technické myšlení je jsoucnařské, nezná důstojnost. To je také důvod, proč vrcholové sportovkyně jsou chápány jen jako funkce, nikoli jako lidství obecně. Pokud je člověk pochopen jen jako funkce, kterou v životě zastává, pak je snížen na prostředek, na předmět, je zreifikován, ale to jsme tu již měli v té nejstrašnější podobě vůbec v koncentračních táborech, kde lidé nebyli lidmi, ale jen čísla, technickými čísly. Spousta lidí ve vrcholových postaveních decize na celé této planetě, neví o tom, že člověk není jen prostředkem k jejich firemním cílům.

„Konečně je ale toto založeno na absenci otázek všeho toho, co má být teprve dotázáno a pak teprve do rozhodování postaveno, absence otázek je založena na žvanění o rozhodnutích, jež jsou jen ozvěnou stejně placaté nacionálně socialistické filosofie, která s pomocí ohromujících řečí a hesel má předstírat překonání křesťanství a údajná rozhodnutí klade, tím se pokládá za oběť myšlení, což při srovnání s myšlením katolického vikáře, je takové, že myšlení katolického vikáře můžeme nazvat svobodomyšlností.“ (Heidegger 2014: 339)

Heidegger nemyslí politicky, není politologem, je myslitelem bytí. Jeho doba je placatá, mělká, povrchní, je plná hesel neautentických rozhodnutí, voluntativních rozhodnutí bez porozumění celku, bez porozumění bytí. Jde o dobu, kdy jsoucna jsou vrcholem všeho bytí, a to je stejné s dneškem. My lidé ve své osobní zodpovědnosti za celek se zříkáme bytostného rozhodování a předáváme toto rozhodování odborníkům, kteří jsou velmi často nebezpečnější než insipiens. Do vedoucích pozic ve státě se dostávají někdy lidé, jejichž rozumění nepřestoupí okraj talíře, z něhož obědvají. „Die Machenschaft“ (zařizování, organizace, kontroly povelů z předem nastavených a odborně založených objektivních a přesně vypočítaných systémů) ovládá člověka tak, že si uvědomuje své takřka otrocké postavení ve společnosti.

Předobjednanost, přednastavenost současného člověka je obrovská, kde je místo pro jeho svobodu? Trvá to dlouho, než mu dojde, jaká je pravda o jeho postavení v současném lidském společenství. Je velkou a téměř osudnou chybou myslet si, že se poznáváme z představ, které v sobě o nás samých nosíme, a jimž bezmezně věříme. Naše představy nikdy nejsou tak moc naše, proto je třeba protavit se k našim nejvlastnějším možnostem, protrápit se k nim. To se děje jen tam, kde nás situace přinutí k bytostnému rozhovoru se sebou samým, proto je pravdivý patočkovský frontový zážitek. „Sebepozorování nepřinášá člověka nikdy k „na-sebe-k-sobě-přijít“; nebo je to možné skrz jednání? Také ne, když postup zůstává uvnitř počitatelnosti cílů a cest a prostředků v čase.“ (Heidegger 2014: 341)

Pokud jsou představy o nás samých řízeny předem platným schématem tázání a strukturovanosti, není možné se potkat se svými nejvlastnějšími možnostmi, zůstávají skryty hluboko, pod nánosem představ, které je překrývají. „Přicházení k nám je podstatnou patřičností nás samých k bytí. Jak se to děje, když člověk se nemůže rozvrhovat básnicky a myslivě, když už předem je rozvržen tak, že o sám je onou vržeností, tzn. je bytím uvlastněn?“ (Heidegger 2014: 342)

Jak se chceme ze soupatřičnosti k bytí vyvázat? Tím, že budeme ovládat jsoucná? Ale je možno ovládat jsoucná, když i jsoucná patří k bytí, vždyť bytí je nechává vyvstávat do platnosti jsoucné? Jak se chceme postavit proti bytí a ovládnout je? To není možné. Svoboda je svobodou k tomu, co nás zakládá, tzn. k bytí samému. Proč nám tuto cestu, která má být naší nejvlastnější spárou stále někdo řídí, ba nařizuje? Vždyť dostat se na vrchol hory je nutné vylezením a to je dáno tím, co je v našich nejvlastnějších možnostech, ty je třeba poznat, ale poznají se jen, když začneme plavat v neznámých vodách našeho života. Potřebujeme odvahu ke skoku do řeky, potřebujeme odvahu k dalšímu kroku při vylézání skály. Ta úporná snaha zajistit se v pozemském životě vedla ke karteziánství, který dodnes nad námi vládne pod nejrůznějšími jen zdánlivě „antikarteziánskými“ maskami.

„Jiný počátek v dějinách bytí musí nutně a dlouho zůstat neviditelným, protože se nachází ve způsobu tázání a toto tázání je tázáním po tom, co je nejdůstojnější a je třeba, aby se toto tázání učinilo obsahem našeho pobytu (Dasein), ve kterém se člověk přimyká k příslušnosti bytí.“ (Heidegger 2014: 346) Jednoduchá nevyhnutelnost je bytím, k tomu je třeba se vrátit. Je nutné ji hledat a nenechat se „zaplavit“ zdánlivými „nevyhnutelnostmi“, které jsou jen zdáním. Rozeznat toto je první povinností toho, kdo chce rozhodovat o planetě. Nikdy to není jen jeden člověk, proto je třeba se soustředit na schopnost člověka zahlédnout celky bez marga, jež se dají zpřítomnit jen v napětí bytostného tázání. Důležitější než odpovědi jsou otázky, do nichž se necháme zanořit. Není to jednoduché, je to úkol jen pro ty, kteří se nebojí, a těch je dnes velmi málo. „Nur wenige,“ říkal často Martin Heidegger.

Důstojnost mohou zahlédnout jen ti, kteří o bytí vědí, i když si nemohou na bytí sáhnout rukama. Protože vědí o nevyhnutelné jednoduchosti bytí, a to z ukazování jsoucné, jež mohou vystoupit jen z pozadí, které jim to umožní. Kartezián nepřestoupí svou představitelnost, a pokud si danost nelze představit, není, je to jen blábol. Takoví neznají myšlení myšleného (noesis noéseos), i když popis tohoto myšlení patří už Aristotelovi a Platónovi.

Dnes je signum dokonalosti či výbornosti obsaženo jen v úspěchu, tj. v účinku, ve výsledku. Ten je možno si představit, proto se mu tolik věří a to je také to, proč všichni chtějí úspěch a dle demokratických pravidel každý má nárok na úspěch, každý může být prezidentem a dokonce to tak i ve skutečném světě vypadá. To vše je v postmoderním světě možné a někteří by nejraději i na to měli zákony, protože jen tak si **představují** rovnost mezi lidmi. Všechny děti mají studovat na vysoké škole, protože jinak jde o nespravedlnost z hlediska rovnosti a svobody. Proto všude spatřujeme velmi zvláštní fenomén, to, co dříve bylo podprůměrné, se stává průměrným, co bylo průměrné, se stává nadprůměrné, a tak celá společnost zažívá descendenci v možnostech, které by ji mohly vylepšovat a kultivovat. Hodnocení se totiž pohybuje na škále, jejíž podstatou je „die Grosse“, nikoli „das Grosse“.

„Die Groesse“ je veličina, nikoli velikost, tedy nemá nejvyšší velikost, nic není nejvyšší a vše může být z nějakého hlediska nejvyšší. Je na místě si připomenout Platónovu myšlenku, že to, co je nejdokonalejší, to nepřipouští „více a méně“. Opět se ukazuje, že tu už dávno vše bylo, jen o tom prostě a jednoduše vůbec nevíme, ale to je nedostatek na našem vzdělávání. Naopak „das Grosse“ připouští nejvyšší velikost, která už nemůže být vyšší. My ale žijeme v době přemocňování, tj. nic nemůže být nejvyšší, vždy je tu možnost a je to ontologická možnost, nikoli jen ontická, že i to nejvyšší dnes bude přemocněno, bude ještě vyšší (viz fenomén „die Uebermaechtigung“).

Proto kolem sebe vidíme ta smělá vyhlášení typu: Škálování se stalo předmětem ukazování síly v přemocňování, proto se škálují nejlepší univerzity na světě dle měřítek, která jsou ušita na vybrané univerzity, prostě zde se vyplavuje na povrch ontologická podstata současného eónu, kterou je vůle k moci, tak jak si to představoval Friedrich Nietzsche. Je nám zapotřebí vzhledu do jednoduchosti nevyhnutelného, a tím je samotné bytí. Bohužel, i tím nejpřesnějším popisem není možné se k této podstatě dobrat, protože zde je nutný vhled, který se zrodí jako počátek z napětí podstatného tázání, a to se právě moc na univerzitách neděje a nepěstuje; škoda!

Přemocňování je fenoménem nivelizace a z toho pramenícího nihilismu. Lidi nebaví, že v podstatě žádný úspěch není věčný úspěch, ale dočasný, protože vše je přemocněno; a to velmi rychle. Ve sportu se děje téměř každého půl roku, ne-li každý měsíc. V ostatních oborech jde o individuální a subjektivní určování toho, co to úspěch jest. Hraje v tom svévole novinářů a vedoucích pracovníků. Úspěch se nemůže nestát nejvyšším projevem pravdy, protože úspěch je nejvyšší účinek, ovšem je v dané situaci. Jiné situace přinesou samozřejmě přemocnění i tohoto úspěchu, proto je Guinnessova kniha rekordů nesmrtelnou, z hlediska svých neustálých proměn. Nic není nejvyšší a nic nesmí být nejvyšší, vše je tu jen jako prostředek pro nové a novější úspěchy, které jsou jen relativní pravdou, protože jsou jen katalyzujícím prostředkem pro nové a úspěšnější úspěchy.

Je vždy úspěch pravdou? Je gravitace a její pravdivost úspěchem? Není. Pravda a bytí jsou totéž a člověk je hlídačem pravdy bytí. Proto je třeba, aby byl člověkem v napětí bytostných otázek, protože jen tam je možno se setkat s bytím ve vzhledu, ve vblíknutí, které se podobá hérakleitovskému blesku, jenž vše řídí. „Člověk existuje (ex-sistuje), jeho bytí se zakládá v příslušnosti k pravdě bytí. Člověk je ex-sistentní, je vysazen k bytí a tak je ve vroucnosti, uprostřed světliny jsoucen.“ (Heidegger 2014: 347) Zde je jeho propojující funkce, spojuje totiž bytí s pobytem, propojuje a ustavuje harmonii; a tím se stává bytostí nejen společenskou, ale i kosmickou, tak jak to čítáváme ve starých textech nejrůznějšího původu.

„Počátkováním“ se člověk vždy znovu a znovu rodí do tohoto světa, asi zde získává předpoklady pro své zdraví. Protože, soudě dle Descarta, k uchování života je zapotřebí stejné síly, jaké bylo třeba ke zrození. Novověký člověk zapomněl na počátek, proto nemůže mít ani konec, eschaton, nemůže mít konečný cíl; nemá ho. Proto se soustřeďuje na přítomné prožívání a to se stává jeho jediným životním cílem, proto každý říká a nezapomíná říkat: „Užil jsem si to!“ Nemá proč se rozhodovat, protože přítomnost mu diktuje, co má dělat.

Pokud člověk není uvlastněn s bytím, nemůže ale v přítomnosti najít sebe samého, může tu potkat jen své představy o sobě samém, ale ty nejsou pravdivé, jsou to jen vytvořené

obrazy, které jsou často jen naším tajným přáním. V „ted“, v tedkosti, jak říká Husserl (in der Jetztigkeit) můžeme být totéž, co bytí. To je uvlastnění, to je das Er-eignis. Jinak to možné není. Člověk je mostem, je šípem hérakleitovského luku, je Ježíšovou cestou, je Lao-c'ovo Tao.

„Zřeknutí se nápodoby přímo toho nejlepšího a nejvyššího nevzniká z náruživosti po ‚originalitě‘, nýbrž jen z podstatné nouze, která ‚ví‘, že vystávání nouze toho, co je nejdůstojnější v tázání, všechno toto je ‚originalita‘ od sebe a zůstává vně jejího pole. ‚Originalita‘ je míra správnosti historického počítání, ale žádné určení dějinného bytí.“ (Heidegger 2014: 348)

Jde tu o počátky, které se rodí, nekonstruují. Rodí se z propastné plné nicoty (der Abgrund), zde nepanuje žádná potřeba být originální. Opravdovost se rodí, nekonstituuje se ani se nevyrábí. Opravdový člověk není konstrukt, je opravdovým proto, že jej k tomu dovedla ontologická nouze, nikoli ontická potřeba se lišit, která je vždy jen znakem závislosti na něčem, co se nám nelíbí. Snaha lišit se od druhých je jen negativním projevem závislosti na těch druhých, stejně jako potřeba pubertálních jedinců lišit se od svých „starých a zbytečných“ rodičů, na nichž ovšem závisejí nejvíce. Moc nepotřebuje uskutečnění v otevřenosti, skutečnost potřebuje otevřenost.

Proto Idea, o níž píše často Jan Patočka, nepotřebuje reklamu, reklamu potřebuje jen to, co je ontické, voluntativní. **Ontologické je mocností, která se neuskutečněním nespotebovává, nemizí, nelikviduje se.** Mocnost ontologická nepotřebuje objektivitu! Čím více se bojuje proti Ideji, tím více se propaguje, všimnou si jí i ti, které by to nikdy nenapadlo. Proto se alethetická pravda nedá úplně zabít, můžete ji zatlačit na sám okraj světa, ale to je tak všechno. Na lži se nedá budovat nic dobrého. „Mocné pro skutečné platí a skutečné potřebuje otevřenost.“ (Heidegger 2014: 348) Básníci a myslitelé stojí mimo moc a bezmoc z hlediska běžné reflexe, nepotřebují působit, být účinní a efektivní. „Básník sám i myslitel, jejich řečené a dotázané stojí v bytí, vně moci a bezmoci, jsou nedosažitelné otevřeností.“ (Tamtéž)

Moc Ideje je nevyčerpatelná právě proto, že stojí vně moci a bezmoci. Jen občas v dějinných rozhraních se otevře lidem tato podivná platnost bytí, platnost Ideje. Pak najednou se rozumí mistru Janu Husovi a Masarykovi a dalším, ale pokud se k tomu neotevře sama situace, lidé se do této světliny nedostanou. „Když jsme cinkali klíči“, v pohnutých dobách pokojné revoluce na konci roku 1989, věděli jsme to, dnes je to jen chiméra podezřelého původu. Heidegger mluví o tom, že jen občas se ve světlině objeví setkání s bohy (die Entgegnung) tohoto druhu. Bytí nepůsobí, proto nemá sílu, nepotřebuje ji.

To, co potřebuje působit, není to pravé, proto Lao-c' nás učí: „Dělej vše tak, jako bys nic nedělal!“ (Wu wej!) Také proto nás poučuje Platón o tom, že to, co připouští více a méně, není dokonalé. Nejsme tak výborní, abychom se nenechali poučit těmi, kteří před více než dvěma tisíci lety věděli více, než my dnes. Míra sama se nemá s čím poměřovat, není ideál míry v oblasti jsoucen, je jen v našem myšlení, které transcenduje rescendenci.

Ta úporná touha, snaha a potřeba po originalitě něco o nás vypovídá. Chybí nám počátky se svou apodikticitou svého prvního a posledního vstupu do zjevu, svého zrození z propastného bytí, které ukazuje vše kolem nás, samo neviděno. Originalita se může jen zrodit, nemůže být konstruována z vypočítaných protikladností a rozdílností, jak se to velmi

často kolem nás děje. Moc potřebuje být spatřena, potřebuje specifickou otevřenost, v níž vstupuje do zjevu a platnosti, pak mnozí dostanou strach, neurčitý strach. A právě tento strach je podmínkou vzniku nových totalit, které cítíme kolem sebe „vystřikávat růžky“.

„Podstata obrovského vzniká v tom, že čas její vlastní přítomnosti je vypočítán a zajištěn jako budoucí minulost, a tím nepomíjejícnost.“ (Heidegger 2014: 350) Vše i to, co je obrovské svou rozlohou nebo významem, je předem objednáno na základě minulosti, prolongované do „věčné“ budoucnosti, a tak je zajištěno.

„Obrovské je druhem, nevzniká v měřitelném, ale v neobvyklé výměře jakožto přemíra.“ (Heidegger 2014: 350) Snaha ukázat velikost je základní existenciální potřebou v době, kdy kvantita hraje úlohu kvality a podstaty, tj. v době, kdy myšlení „more geometrico“ je základní a určující, tj. dnes. „Tato vůle platí jako předpoklad toho, že se lidství tohoto věku chápe úplně a v každém ohledu totálně jako to, co se dá zařídit a vypočítat jako cíl sebe sama, jakožto středu všech jsoucen.“ (Tamtéž) Vše se dá postavit, konstruovat; i sám člověk je konstruktem. Zde se projevuje vůle k moci nejsilněji, vrcholem této intence je pak, jak doplňuje na mnoha místech sám Heidegger, vůle k vůli. Zřeknout se věčného myšlení a jen popisovat předmět je demise myšlení, je proměnou myšlení na konstruování významů z nějakého vždy předem určeného hlediska, jež determinuje i tázání.

To znamená, že se likviduje otevírací schopnost otázky, jež je vždy přechodem k jinému horizontu, jenž vrhá světlo na souvislosti z podstatné a nutné distance. Hnací silou transcendentování horizontů, v nichž se ukazuje podstata věci (věčné myšlení), je nouze, privace, která zakládá možnost tázání jako takového a právě toto by mělo být podporováno ve výuce a v celém vzdělávání. „Vůle k zajištění nepomíjejícnosti přítomného požaduje využívání všech prostředků, které ospravedlňují vynucenost dělání dojmů, překvapení, asertivity z obvyklosti. K tomu náleží také a zejména počítání v číslech a nesmírná neslychanost, obrovitost v kvantitativním smyslu.“ (Heidegger 2014: 350) Proto potkáváme kolem sebe neslychané výkony jednotlivců i lidských společenství. Zá-zraky se dělají na objednávku. Vysoké budovy, velká auta, letadla a ponorky, obrovské přehrady, mnoho doktorátů, neuvěřitelnost se stává pravidlem reflexe ostatních, ať to jsou velké předměty nebo velké významy vědců či politiků.

Obludné ideologie, které jsou vštěpovány do hlav lidí, kteří na toto přemýšlení nemají vůbec čas. Kvantita hraje kvalitu, to je známé od druhé dekády dvacátého století ve velkých státech na naší planetě. Myšlení je využíváno pro tvorbu kvantit, tím se ukazuje světu výbornost vši techniky, která kvantitě slouží nejvěrněji. „Toto kvantitativní však není podstatou obrovitosti, nýbrž je následkem podstaty založení obrazu světa skrz metafyziku. Proto se přicházení obrovitosti nachází ve vnitřní souvislosti s narůstající vládou historie, v podstatném smyslu vypočítaného představování a sebevystavování jsoucen v celku ze středu a pro střed sebezajištění člověka jako subjektu.“ (Heidegger 2014: 350)

Proč metafyzika, obrovitost, kvantita zaměňovaná za kvalitu a úloha subjektu, spolu s počitatelností a organizováním a kontrolováním všeho, proč úloha fenoménu „das Gestell“ a „die Machenschaft“? Na to je jediná odpověď, pravda jakožto neskrytost byla proměněna na pravdu ve smyslu jistoty. Ve středu se nachází subjektum subjektu jako základního zřídla jistoty. V tom se otvírá osudnost Cartesiovy bytostné touhy a snad i ontologické potřeby po jistotě. Sebejistota subjektu je podmínkou života, proto tento proud hledání končí ve vůli

k moci, později ve vůli k vůli. Této proměně se dnes říká doba postmoderní, postfaktická atp. Ovšem je třeba pochopit základní pramen této nevyhnutelnosti a tím je osudná potřeba jistoty v životě.

Proto jsou také život a prožívání dnes tak důležité a vynucují si zážitkové procesy v onticitě, jako jsou dobrodružné zájezdy, pobyty, dokonce zážitkové pedagogiky, zážitkovou didaktiku, obrovskou potřebu nápodoby a užívání si těchto rolí. Děti si hrají na parlament, všechny formální napodobeniny zvládají precizně, jen o odpovědnosti takového poslance nevědí vůbec nic. Napodobeniny svědčí o úpadku, o síle zařizovaného plánování všude, ve škole i v zemědělství; svědčí o funkci fenoménu „das Ge-stell“ a „die Machenschaft“. V době, kdy vládne historie, to není možné dělat jinak.

Historie jako technika je kauzálním popisem událostí v sukcesivitě s jediným cílem, dostat se k pravdě v platnosti jistoty. Zde už není neskrytost pravdou, zde je pravdou to, co se dá vypočítat, co je *clare et distincte*. Vše se plánuje i plánování „plánování“. Proto zde vládne nápodoba a řemeslné uvažování bez opravdovosti v ontologickém smyslu slova. Všichni všechny hlídají a myšlenky se přebírají tak rychle, že se nedá vysledovat, kde tyto myšlenky vznikly. Politici, ale i ostatní jen málokdy zahlédají celky bez marga, tj. nepředmětné platnosti ontologického charakteru, protože na bytostné tázání není čas. Opravdové otázky totiž v člověku zrají a dlouho. Nejdříve mají platnost pouhé privace, tj. neklidu z toho, že neafikujeme podstatné v našem životě. Pak po dlouhých vnitřních nejistotách, majících platnost duchovního obstarávání a starostlivosti, se dochází k otázce, která v daném člověku takřka vzplane jako oheň od jiskry, ta v člověku v myšlení přebývá.

Neklid hledajícího, jenž se nedá upokojit materiálními slastmi, ani dosaženou mocí nad ostatními, je důkazem potřeby filosofie a její důležitosti pro život obecný. Proto jsme na cestě (*der Weg*), proto je pohyb na cestě (*die Bewegung*) naším životem, a proto potřebujeme k pochopení tohoto životního pohybu to, co Patočka nazývá nehybným referentem, proto Heidegger i Patočka mluví o životě jako o cestě a pohybu. *Bios theoretikos* je jinou cestou než *bios apolaustikos*, dokonce i jinou cestou než je *bios politikos*. A také proto podmínkou bytostného myšlení je svoboda k tomu, co nás zakládá, což je náš počátek, pramen, to jsou naše nejvlastnější možnosti v tomtéž s bytím.

Pocítit náraz vzpírajícího se bytí ve světlíně je podmínkou privace v duši člověka, nikdy to není touha se proslavit, nikdy to není touha se asertivně prosadit a tím ovládat druhé. To vše je mocí! Moc se vyčerpá vždy, ale neskrytost se nevyčerpá nikdy, ale to je těžké vysvětlit každému. Dnes „je historie technikou dějin a technika je historií přírody“ (Heidegger 2014: 351) vše je předrozhodnuto, vypočítáno a neustále kontrolováno. Nikdy v dějinách nebyl člověk tak hlídán, jako je tomu dnes. Ještě si to běžný člověk neuvědomuje, ale nebude dlouho trvat a dobře to pochopí.

Heidegger doplňuje: „Pokud historie a technika jsou metafyzicky totéž, pak odpovídá tato totožnost totožnosti přírody a dějin ve smyslu života, jenž proniká sám sebe vlastní tvořivou mocí.“ (Heidegger 2014: 351) To je pravý smysl jedenácté teze, kterou napsal Karel Marx ve svém bytostném dialogu s Feuerbachem. Člověk sám sebe tvoří počítáním, zařizováním a kontrolováním, ale to znamená, že žije jen konstruováním sebe samého, musí si vymýšlet, co mu udělá dobře, prostě se vyrábí jako „smart rýč“.

„Člověk se stává nespravedlnějším, a tím menším, až je nejmenším, to tehdy, když svou malost (tzn. opuštěnost bytí a neschopnost se rozhodovat) jakožto veličinu (nikoli velikost, pozn. aut.) si zajistil. Tento proces je neudržitelný, nikoli proto, že je organičtější, nýbrž je dějinnější, tzn. skrz bytí samo, jež nepotřebuje moc a skrytého odpírání se zbavuje.“ (Heidegger 2014: 351) Bytí se nepotřebuje prosazovat, moc je mu cizí. Proto asi musí člověk dospět až na dno vlády jsoucen, a to není v dohledu. „Proto je veškerá kulturní politika otrokyní tohoto odpoutání ve službě zařizování obludného zdání, do něhož jsou vsunuta všechna jsoucna.“ (Tamtéž)

Heidegger se pokouší vysvětlit: „Vědět o dějinách bytí náleží Dasein (pobytu, tubytí), které se dostalo na cestu přece jen nepoznatelného založení podstaty člověka na volání bytí: „Vědění o dějinách bytí náleží Dasein, tam je na cestě a přece jde o nepoznatelné založení podstaty člověka z volání bytí. Chybění nouze novověkého člověka je v tom, že člověk musí zakusit vlastní a nejhlubší nouzi; ‚nouzení‘ může vznikat, jen tam, kde nevyhnutelnosti mohou vyvstat a jedině tak se svoboda k podstatě bytí stane pravdivou: je to cesta, ještě jednou se musí bozi odvážit; založit svým podstatným útekem místo jejich božství. Tyto dějiny bytí jsou nejdelší, vše nesou, o nich ale není žádná historie, nýbrž nám zůstává jen toto: děje se Dasein.“ (Heidegger 2014: 352)

Bozi nás opustili, zanechali zde smutek, ontologický smutek, který je znám a dobře znám básníkům a myslitelům. Protože neumíme myslet a přijímat tento nevyhnutelný ontologický smutek, je náš celý život útekem od něj. Proto potřebujeme intenzivní silové zážitky a prožitky, proto pěstujeme filosofii života jako základ našeho celkového vztahu ke světu a k bytí. Proto stavíme obrovské obludné stavby a honíme se jak zběsilí za požitkem. Zabloudili jsme ve své honbě za jistotou, pravda není jistota, pravda je neskrytost. Proto se kvantita stala kvalitou, forma podstatným obsahem – toto vše je jisté, dá se to spočítat a dobře kontrolovat armádou bezduchých pracovníků v oboru „die Machenschaft“. Proto je digitalizace vrcholem lidského pokroku, i když jde o pravý opak. Nic není tak nebezpečné jako tato organizace lidského života prostřednictvím diskrétního signálu. Na každé diskontinuum je možno ukázat prstem a pojmenovat je – na tom je založen náš věk, to ovšem je jen vláda a supremace nominalismu, nic víc.

Nominalismus je hysteron proteron, říká někde Jan Patočka, ale nikdo jej neposlouchá. Proč? Protože filosofie není pojmenováváním odseků digitálního signálu z voluntativy subjektu, jenž se stal středem všeho. Ve filosofii jde o pravdu, jež je neskrytostí.

Proto může Heidegger říci: „Filosofie, která je blízko k životu – to je jako v proudu zanořený most.“ (Heidegger 2014: 358) Filosofie je poznáváním bytí.
(konec)

SEZNAM LITERATURY

HEIDEGGER, Martin. *Schwarze Hefte*. Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann, 2014.
ISBN 978-3-465-03815-3.

NIETZSCHE, Friedrich. *Also sprach Zarathustra*. Leipzig: C. G. Naumann, 1904.

(Prof. PhDr. Anna Hogenová, CSc. je vedoucí Katedry filosofie UK HTF a působí též na Katedře občanské výchovy a filosofie UK PedF.)